

Avtni baroni General Motors začeli popuščati

Federalni posredovalec ima opraviti s težkimi ovirami, kajti magnetje korporacije General Motors so silno trmoglavji, vendar so toliko popustili, da bodo priznali unijo kot predstavniško organiziranih delavcev, ne pa onih, ki še niso organizirani. Unija zahteva popolno priznanje. Lewisov odbor podpira stavkarje

Korporacija General Motors je objavila seznam tovarn in števil delavcev, ki so zaposleni v stavki. Prizadele kompanije, podružnice korporacije, so:

Ternstedt Co., Detroit, 7000 delavcev v stavki. Fisher Lumber Co., Memphis, Tenn., 800 delavcev. Dve tovarni Fisher Body Co., Flint, Mich., 16,000 delavcev. Guide Lamp in Delco-Remy, Anderson, Ind., 11,800 delavcev. Fisher Body Co., Cleveland, 7000 delavcev. Chevrolet Co. in Fisher Body Co., Kansas City, Mo., 2500 delavcev. Fisher Body Co. in Chevrolet Co., Janesville, Wis., 2500. Fisher Body Co. in Chevrolet Co., Norwood, O., 2200. Fisher Body Co. in Chevrolet Co., Atlanta, Ga., 1300. Chevrolet Co., Toledo, O., 1000. Hyatt Roller Bearing Co., Harrison, N. J., 700 delavcev.

Detroit, Mich., 7. jan. — Poskusi vladnih posredovalcev, da izsilijo konferenco med voditelji stavke avtnih delavcev in General Motors korporacije, na kateri naj bi razpravljali o končanju konflikta, ki je zajel tovarne te korporacije, so bili neuspešni, toda danes bodo obnovljeni. James Dewey, član federalne pravne komisije, se je večeraj posvetoval s voditelji obeh grup, da jih pridobi za konferenco.

Nobena skupina ni hotela pojasniti svojih načrtov, a se je vseeno izvedelo, da bo General Motors vztrajala pri svojem stališču, da se ne bo pogajala z unijo, dokler se vsi delavci, ki so zastavali v njenih tovarnah, ne vrnejo na delo. Unija je že prej naglasila, da stavka ne bo preklicana, dokler ne izvojeje priznanja. Korporacija se je že delno uklonila, kar kaže njena izjava, da bo priznala unijo kot predstavništvo njenih članov pri kolektivnih pogajanjih, ne pa kot predstavništvo vseh delavcev, ki so upošleni v njenih tovarnah. Odbor za industrijsko organizacijo, ki podpira stavkarje, je sedaj svetoval Homerju Martinu, predsedniku avtne unije, naj vztraja na svojem stališču, ki je, da mora biti njegova organizacija edina zastopnica vseh delavcev pri kolektivnih pogajanjih.

Martin je na večerajšnjem sestanku s časopisnimi poročevalci prečital pismo, katerega je njegova unija poslala predsedniku državne zbornice. Pismo vsebuje zahtevo, da mora biti sodnik Edward D. Black obtožen glavarje svojega urada in drugih prestopkov, ker je izdal injunkcijo, ki določa izgon stavkarjev, ki so okupirali tovarne Fisher Body Co. v Flintu, Mich., s policijsko silo. Unija je že prej odkrila, da ta sodnik poseduje veliko število delnic korporacije General Motors, kar je Black tudi priznal. Državni zakon govori, da ne more noben sodnik soditi v zadevi, v kateri je on osebno zainteresiran. To pomeni, da Black, ki poseduje delnice korporacije General Motors, sploh ne bi smel izdati injunkcije proti stavkarjem.

Danes bo dospel v Detroit John Brophy, direktor Lewisovega odbora za industrijsko organizacijo, v katerem je vključena avtna unija, iz Pittsburgha, kjer je imel konferenco s predsednikom Zveze steklarskih delavcev. Ta tudi vodi stavko steklarskih delavcev v Pittsburghu in v drugih mestih, ki je paralizirala steklarsko industrijo. Martin je dejal, da bo prišel v Detroit tudi John L. Lewis predno bo stavka avtnih delavcev poravnana.

Nevtralnostna postava amendirana

Španski parnik jo je prehitel

Washington, D. C., 7. jan. — Novi kongres je večeraj s bliskovito naglico amendirali zakon nevtralnosti, da odslej velja tudi za slučaj vsake civilne vojne v inozemstvu, kar pomeni, da sta takoj prizadeti obe zavezani stranki v Španiji. Predsednik Roosevelt, ki je dve uri prej v svoji poslanici urgiral revizijo tega zakona, je amendent takoj podpisal, toda senat je storil napako, ker ni tudi senatni predsednik takoj podpisal resolucije z amendentom, valed česar mora resolucija čakati 24 ur, predno postane veljavna. Ta resolucija je bila prvo zakonodajno delo novega kongresa, ki je bilo izvršeno čudovito hitro. Eden sam kongresnik je glasoval proti tej resoluciji.

Španski tovorni parnik Mar Cantabrico, naložen v New Yorku z osmimi letali, orožjem, strelivom, živim in zdravih ljudi za špansko vlado, je porabil omejeno zamudo v senatu in svobodno odplul na prosto morje. Tovor tega parnika se ceni na več kot dva milijona dolarjev vrednosti. Druga naročila bojne materiala za špansko vlado v vrednosti okrog pet milijonov dolarjev menda še niso odposlana, najbrže jih pa eksportne družbe odpošljejo čim največ mogoče v prihodnjih 24 urah.

Zrtve silike dobe odškodnino v Mehiki

Mexico City. — Enajst mehiških rudarjev, ki so delali pri American Smelting & Refining Co., kjer so se našli silične bolezni, dobe od družbe takoj po 20,000 pezet kot odškodnino. V slučaju, da se bo njih stanje poslabšalo, bodo imeli pravico zahtevati nadaljnjo odškodnino. Ta odlok je izdalo delavsko sodišče na apel rudarske in kovinarske industrijske unije.

Samo Amerika in Rusija tolerirata delavske igre

Chicago. — "Danes sta samo dve državi—Amerika in Sovjetska unija—ki ne ovirata razvoja delavskega gledališča in delavskih iger," je rekel Ernst Toller, nemški pisatelj in avtor večjega števila delavskih iger, ki uprizarja delavske igre. "Buržuazna gledališča so zapisana smrti," je dalje rekel Toller. "V dobi, ko so se industriji in trgovci borili, da dobijo kontrolo nad državnimi vladami, je bila buržuazna drama vitalna, kar sedaj ni več. Preživela se je in postala je okorna in ne vzbuja več nobenega navdušenja."

Martin je v razgovoru s reporterji povedal, da so delavci v tovarnah Nash Co., Studebaker Co., Graham-Paige Co. in Willys Overland stoodstotno organizirani, druge avtne kompanije—Chrysler, Hudson in Packard—pa so naklonjene uniji, dani unija se ni sklenila pogodbe z nobeno teh kompanij.

Domače vesti

Minnesotske vesti

Pred sodiščem v Virginiji, Minn., se mora zagovarjati 40-letni Joseph Judnič zaradi tatvine. V pravdi Franc-Miroslavič, oba iz Eveletha, je sodnik dovolil novo obravnavo. Pri prvi obravnavi je John Franc dobil tožbo za odškodnino \$3000, ker ga je Matt Miroslavič napadel. — John Majnarič iz Chisholma, star 20 let, je bil zadnje dni obsojen v zapor od enega do 10 let zapora radi ukradenega avtomobila. Majnarič je priznal krivdo.

Slabe vesti iz Puebla

Puebla, Colo. — Na novega leta dan je umrl Martin Kenig, star 59 let in rojen v Višnjah pri Ambrusu na Dolenjskem. — Dan je umrl Joe Lipeč, star 65 let in doma iz Knežaka na Dolenjskem. Bil je član društva 21 SN-PJ. — V bolnišnici postelji se nahajata Valentin in Mary Maher, oba člana istega društva.

V bolnišnici na farmah

Willard, Wis. — Trinajstletna Amalija Bergant, članica mladinskega oddelka SNPJ, je bila te dni operirana na vnetem slepiču v bolnišnici v Marshfieldu. Zdravje se deklici že vrača.

Nov grob v Minneapolisu

Minneapolis, Minn. — Tu je pred kratkim umrla Jožefina Bolka, rojena v Grahovem pri Cerknici. Podlegla je operaciji. Zapuška moča in sedem otrok.

Nov grob v Kanadi

New Waterford, N. S. — Tu je umrla zadnje dni Ana Juvanc, članica društva 558 SNPJ. Zapuška moča, sina in tri hčere.

Vesti iz Calumeta

Calumet, Mich. — Zadnje dni je umrl v Osceoli rojak Lovrenc Ilenič, star 64 let in doma iz Beke Krajine. Bil je star naseljensec, ki zapuška ženo, pet sinov in šest hčer. — Dalje je umrla 21-letna Rose Kuzma, hči rojaka Mika Kuzme v Raymoultownu. Zapuška poleg staršev osem bratov in sester. — Iz Sheboygana je prišla vest, da John Turk, bivši Calumetčan, leži v tamkajšnji bolnišnici s petimi ranami, ki jih je dobil v pretepu z nekim Grkom, kateri je moral tudi v bolnišnico z osmimi ranami.

Samomor v New Yorku

New York. — V Brooklynu se je ustrelil 30-letni Rudolf Stalcar od Kočevja. Vzrok samomora bo menda strah, da mu sodišče odkloni prošnjo za državljanstvo in ga deportira v stari kraj. Stalcar je namreč prišel v New York nelegalno iz Kanade in pred kratkim je predložil prošnjo za državljanstvo.

Nov grob v Clevelandu

Cleveland. — V bolnišnici je umrla Mary Podgorelec, stara 77 let in rojena v Velesovem. V Ameriki je bila 30 let in tu zapuška moča in sina.

Dosega kompromisa v stavki mornarskih delavcev

San Francisco, Cal., 7. jan. — Unije mornarskih delavcev, ki vodijo stavko v pristaniščih ob zapadni obali že 70 dni, so naznanile, da so predstavniki delodajalcev pristali na kompromis glede kontrole delavskih uposeljavnikov, kar pomeni, da bo stavka kmalu končana. Danes se bo vršila skupna konferenca, na kateri bodo skušali rešiti druga sporna vprašanja. Pogajanja med dvema unijama — Masters, Mates & Pilots ter Radio Telegraphers — in delodajalci se nadaljujejo. Harry Lundberg, vodja močnejše unije mornarskih delavcev, ki je imel odleteti z letalom v Washington, je odgodil odhod, ker se je "situacija izboljšala".

Rudarski vodja predsednik zbornice

Veliko veselje v delavskih krogih v Illinoisu

Springfield, Ill., 7. jan. — Unijski voditelj so silno veseli, ker je bil Louis E. Lewis izvoljen za predsednika nižje državne zbornice. Lewis je stoodstotni unionist in prvi delavski vodja, ki je dobil to pozicijo, v zgodovini države.

Takoj po ustoličenju je Lewisu čestitala delavska delegacija, katero je vodil njegov brat Thurlow Lewis. Slednji je glavni pravi avtovalc rudarske unije UMWA.

"Novi predsednik državne zbornice nas je informiral, da ga lahko običemo, kadar hočemo," je rekel Reuben G. Soderstrom, predsednik državne delavske federacije in član delavske delegacije. "Mi smo bili povabljeni in razume se, da smo bili silno veseli."

Lobisti organizacij, ki so stalno pobijali delavsko zakonodajo, so razočarani, ker je bil Lewis izvoljen za predsednika zbornice. Takega izida volitev niso pričakovali. Lewis je dobil 86 glasov, njegov nasprotnik Elmer J. Schnackenberg, republikanec iz Chicago, pa 65 glasov.

Jeklarska kompanija se oborožuje

Pripravlja se na konflikt z Lewisovim odborom

Washington, D. C. (FP) — Carnegie-Illinois Steel Co., ki ima svoje jeklarne v Pittsburghu in drugih mestih v Pennsylvaniji kakor tudi v čikaškem distriktu, je v zadnjih tednih najela veliko število novih policajev, obenem pa polni svoja skladišča z orožjem in strelivom ter plinskimi bombami. Tako je izpovedal Elmer J. Maloy, reprezentant kompanijske unije, pred federalnim delavskim sodiščem, pred katerim je nastopil kot priča.

Dalje je Maloy povedal, da so člani železarske in premogovne policije prej bili v službi šest dni v tednu, zdaj pa samo pet dni, da se je tako našel prostor za nove policaje, da bo večje število stopilo v akcijo, kadar se pojavi potreba. Ta "potreba" bo prišla, ko se bo jeklarski trust, ki kontrolira Carnegie-Illinois Co., spopadel z Lewisovim odborom za industrijsko organizacijo, ki vodi organizatorično kampanjo med jeklarskimi in železarskimi delavci.

Pred federalnim delavskim sodiščem je poleg drugih nastopil tudi Philip Murray, načelnik organizatoričnega odbora Lewisove organizacije. On je dejal, da je kompanijska unija, katero je Carnegie-Illinois Steel Co. ustanovila v svojih tovarnah, kršenje Wagnerjevega delavskega zakona, ki garantira delavcem pravico kolektivnega pogajanja z delodajalci po svojih reprezentantih. Kompanijska unija je bila usiljena delavcem in je pod popolno kontrolo kompanije.

Nov odmev na atentat kralja Aleksandra

Metz, Francija, 7. jan. — Francoska policija je večeraj prišla osebo, ki je na sumu, da je v zvezi z umorom jugoslovanskega kralja Aleksandra v Marsellu v oktobru 1934. Aretacija je bila izvršena v Thionvillu dobro uro kasneje, ko je postalo znano, da je bil prijet Aleksandrovo vdovo Marijo in njenega sina Tomislava, ki sta bila na potu v London. Policija še ni objavila imena, niti narodnosti osumljenca osebe.

ROOSEVELTOV APEL NA VRHOVNO SODIŠČE

Ustava mora biti liberalno interpretirana

ODPRAVA OTROŠKEGA DELA

Washington, D. C., 7. jan. — Predsednik Roosevelt je večeraj v svoji poslanici 75. kongresu — katero je osebno prečital na skupni seji obeh zbornic in kateri je bila razširjena po radiu — namignil, da je revizija ustave nepotrebna toliko časa, dokler federalno vrhovno sodišče sledi večini ljudstva in ustavo liberalno ter demokratično tolmači. "Ameriško ljudstvo zahteva od sodišča, naj pomaga, da bo največja progresivna demokracija na svetu (Združene države) tudi uspešna," je poudaril imajoč v mislih volilni rezultat v zadnjem novembru.

Roosevelt je dalje poudaril, da naloge novega dena niso končane s končanjem depresije. Treba je novih zakonov in regulacij, federalnih regulacij, ki pomorejo, da bo več blagostanja in zadovoljnosti za povprečnega človeka. Sodišče je ovrglo zakon NRA, ni pa z njim zavrglo problemov, ki so porodili ta zakon; ti problemi so še vedno tukaj. Problem otroškega dela in minimalne meze v industrijah še niso rešeni. Roosevelt je nadalje omenil, da so nadprodukcija, podprodukcija in spekulacija "tri sestre", ki povzročajo nezdravo inflacijo in katastrofalno deflacijo.

Skozi vso poslanico se vleče nit osnovne Rooseveltove ideje, da demokracija zahteva novih gospodarskih reform, da je treba brezposelnost stalno pobijati, da je treba delavcem zagotoviti dostojne delovne pogoje in zadostne meze, da je treba odpraviti otroško delo in farmarjem zagotoviti več dohodkov. Roosevelt je tudi poudaril, da je treba zakon socialnega zavarovanja stalno izpreminjati in izboljševati, če hočemo, da bo efektiven in razvoj razmer primeren. Predsednik je tudi pripomnil odpravo najemništva farmarjev v južnih državah.

Sladkorni baroni v Mehiki in delavstvo

Mexico City. — Mehikiški predsednik Cardenas je nedavno s proklamirajo raztegnil kolektivno pogodbo, ki je bila v veljavi med unijo in večimi sladkornimi družbami, na vso industrijo. Pogodba določa zaprt delavni dan, osemurni delovnik, odmore, počitnice, odškodnino za ponesrebe in okupacijske bolezni, zdravniško oskrbo, stanovanja za delavce, promocije in komisije obeh strank, ki odloča o vseh spornih zadevah med upravami in delavstvom.

Stavka livarjev v Newarku, O., končana

Newark, O., 7. jan. — Stavka livarjev pri Florence Wehrle Stove Co., ki je trajala tri tedne, je bila večeraj končana. Nenoglasno je bila priznana unija in podpisala pogodbo. V stavki je bilo zavežanih 1700 delavcev, ki se bodo v ponedeljek vrnili na delo.

Uprava CCC bo uposlila 50,000 fantov

Washington, D. C. — Robert Fechner, direktor konzervacijske armade (CCC), je naznanil, da bo uposlil nadaljnjih 50,000 fantov v tem mesecu v starosti 17 do 28 let, da bo armada dosegla določeno število 350,000. Upostili bo le fante iz družin, ki so na reliefni listi.

Krojaška unija zahteva višjo mezdo

Predsednik unije predlaga skupno konferenco

New York, 7. jan. — Unija krojaških delavcev — Amalgamated Clothing Workers of America — je preko svojega predsednika Sidneyja Hillmana pozvala vse delodajalce, s katerimi ima pogodbe, naj avdajo meze petnajst odstotkov. Zvišanje naj bi stopilo v veljavo 1. maja tega leta.

Hillman je izjavil, da je ekakutiva unije na svoji zadnji seji uvidela potrebo zvišanja meze, ker se cene življenjskih potrebščin dvigajo, na drugi strani pa oblačilna industrija vleče dobičke. On je dalje sugeriral skupno konferenco unijahkih voditeljev in reprezentantov delodajalcev, ki naj bi se pričela 25. januarja v New Yorku in razpravljala o zahtevi organiziranih delavcev.

Vojaški diktator kontrolira Kubo

Morda bo kmalu dobila novega predsednika

Havana, Kuba. — Opozicija proti polkovniku Fulgenciju Batisti, načelniku kubanske armade in aktualnemu diktatorju, je silno nevarna, kar se je pokazalo v tej otoški republiki, ko je Batista strmoglavil predsednika Miguela Mariana Gomeza, ker se je upiral vojaški kontroli podzelskih šol. Nekaj dni po odstavitvi Gomeza je policija ustrelila Francisca Castella, mladega radikala in nasprotnika vojaškega diktatorja.

Uradno poročilo, ki mu ni nihče, ki pozna situacijo na Kubi, verjel, se je glasilo, da je bil Castella ustreljen, ker se je upiral aretaciji. Taka usoda običajno zadene vsakega, ki se ne strinja z diktatorjem, ki poleg armade kontrolira tudi policijo. Gomezovo pozicijo je dobil podpredsednik Laredo Bru, ki je sicer pripravljen storiti vse, kar mu Batista ukaže, toda vse kaže, da kmalu izgubi svoj urad. Predsedniški stol bo zasedel general Rafael Montalvo, prijatelj polkovnika Batiste, morda že prihodnji mesec.

Na svetu ni nobene države, kjer je polkovnik načelnik armade in kjer morajo generali izpolnjevati njegove ukaze, razen Kube. Batista, ki je bil pred tremi leti še narednik, je naredil iz armade dominantno silo v kubanski politiki. Batista je reorganiziral in povečal armado in dobil pod kontrolo policijo. Poleg redne armade ima 40,000 rezervistov, katere je dobro oborožil. Njegovi vojniki dobivajo primeroma visoko plačo in dobro hrano. Vzdrževanje armade požre skoro 50 odstotkov vseh vladnih dohodkov.

Več mesecev pred strmoglavljenjem Gomezovega režima je Batista dobil pod svojo kontrolo vladni departament javnih del, delavski departament, prosvetni in notranji departament.

Oljni magnat finančni angel republikancev

Washington, D. C. — J. H. Pew, predsednik Sun Oil Co., ki skupno z Grundyjem kontrolira republikansko politično mašino v Pensilvaniji, in člani njegove družine so prispevali \$300,000 v sklad republikanske stranke v zadnji volilni kampanji. Tako se glasi najnovejša poročila senatnega odbora, kateremu morajo vse politične stranke dati podatke o prispevkih v volilne sklade. Pew je prekosil celo Du Pontovo munijsko dinastijo, ki je prispevala \$260,000 v kampanji.

ŠPANSKA VLADA SPET APELIRA NA LIGO NARODOV

Anglija in Francija pripravljata blokado Španije

ZADNJA FASISTIČNA OFENZIVA?

Zeneva, 7. jan. — Španska vlada v Valenciji je večeraj poslala Ligo narodov nov protest proti najnovejšim kršitvam mednarodnega prava po Nemčiji in Italiji. Nota se glasi, da Hitlerjeve bojne ladje izvajajo policijsko pravo v španskih vodah, dani to pravo pripada le vladni španske republike. Nota vsebuje tudi protest proti izkrcanju nadaljnjih 10,000 "prostovoljcev" iz Italije, ki so bili poslani na pomoč španskim upornikom. Svet Lige narodov bo razpravljal o tej noti, ko se snide dne 18. januarja.

(Vest iz Lisabona se glasi na temelju fasističnega poročila iz Seville, da se je španska vlada danes podala Nemčiji in vrnila uplenjeno blago z nemškega parnika Palosa ter izpustila ujetega Španca, ki je bil na istem parniku.)

Bayonne, Francija, 7. jan. — Španska vlada je večeraj poslala svoje podmornike in dve večji bojni ladji v Biskajski zaliv, da ojači tamkaj svoje brodoge, katero ima braniti španski plovo pred Hitlerjevimi pirati.

Pariz, 7. jan. — Sinočnja vest iz vladnih krogov se glasi, da je blokada Španije po Angliji in Franciji neizvedljiva, ako Hitler in Mussolini še ta teden ne prenehata z intervencijo v španski civilni vojni. Odgovor iz Berlina in Rima se pričakuje ob koncu tega tedna. Francija in Anglija nameravata zapreti vsa pota v Španijo, na morju in suhem, tako da bo nadaljnje dohajanje prostovoljcev nemogoče.

Madrid, 7. jan. — Fasisti nadaljujejo masivne napade z nemškimi četami na madridske postojanke na zapadu in severozapadu, toda do danes še vedno brez posebnega uspeha. Nekaj uspeha so fasisti imeli v okolici El Escoriala, ali madridski brambovi so takoj začeli močnejše protinapad in deloma so že iztrgali fasistom pridobljena tla. Pri večerajšnjem zračnem napadu na Madrid ni bil nihče ubit, so pa fasisti pokvarili otrokom oblačila. Na svetu ni nobene države, kjer je polkovnik načelnik armade in kjer morajo generali izpolnjevati njegove ukaze, razen Kube. Batista, ki je bil pred tremi leti še narednik, je naredil iz armade dominantno silo v kubanski politiki. Batista je reorganiziral in povečal armado in dobil pod kontrolo policijo. Poleg redne armade ima 40,000 rezervistov, katere je dobro oborožil. Njegovi vojniki dobivajo primeroma visoko plačo in dobro hrano. Vzdrževanje armade požre skoro 50 odstotkov vseh vladnih dohodkov.

Več mesecev pred strmoglavljenjem Gomezovega režima je Batista dobil pod svojo kontrolo vladni departament javnih del, delavski departament, prosvetni in notranji departament.

Oljni magnat finančni angel republikancev

Washington, D. C. — J. H. Pew, predsednik Sun Oil Co., ki skupno z Grundyjem kontrolira republikansko politično mašino v Pensilvaniji, in člani njegove družine so prispevali \$300,000 v sklad republikanske stranke v zadnji volilni kampanji. Tako se glasi najnovejša poročila senatnega odbora, kateremu morajo vse politične stranke dati podatke o prispevkih v volilne sklade. Pew je prekosil celo Du Pontovo munijsko dinastijo, ki je prispevala \$260,000 v kampanji.

ski sklad republikanske stranke, poleg tega pa je Pew kupil "Farm Journal", ki ima veliko število naročnikov med farmarji in ga aremenil v propagandno glasilo republikanske stranke in njenega kandidata Landona.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASNIK IN LASTNA SLOVENSKA NARODNA
POMOČNA JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Europe \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Advertisements: 10 lines for 1 month, 25 lines for 3 months, 50 lines for 6 months, 100 lines for 1 year. Rates for longer terms and larger advertisements on application.

Editor: Dr. J. P. Young, 100 N. Dearborn St., Chicago, Ill.
Publisher: Dr. J. P. Young, 100 N. Dearborn St., Chicago, Ill.

Nekaj tega in onega

Iz "miniature svetovne vojne" v Spaniji se polagoma razvija svetovna vojna v naravnem geografskem obsegu. Hitler je že očitno in z obema nogama stopil v to vojno in Mussolini pod krinko celega venca bluffov je tudi zraven. Rusija je zraven še z enim prtom. Treba je še, da Francija in Anglija stopita odprto na plan. Amerika bo seveda "nevtralna" kakšne dve leti.

Najnovejšo aliko, ki kaže, kako bolj in bolj izgubljajo stare ameriške tradicije, je podal pred nekaj dnevi dr. Erle P. Young iz Californije na zborovanju Ameriškega sociološkega društva v Chicagu. Rekel je, da v tipičnih ameriških domovih ni več videti portretov dedov in starih mame, namesto teh pa so na stenah fotografije filmskih zvezdnikov in zvezdnic; dalje ni več videti družinske biblije, katero so zamenjali s modernimi magazini. To potrjuje staro resnico, da se svet vrti.

Zborovanje Ameriške zveze za pospeševanje znanosti je vsako leto zanimivo in tako je bilo tudi letos, ko se je vršilo zadnji teden v decembru v Atlantic Cityju. Prav za prav je to zborovanje vsako leto zanimivejše, kajti na vsakem zboru ameriških znanstvenikov pride kakšno novo odkritje na dan. Omeniti je treba, da so v Ameriški zvezi za pospeševanje znanosti ljudje vseh mogočih idej in nazorov; naprednjaki, ki se res trudijo za pravo znanost, in konservativci, ki napredujo veda na enem koncu toliko škodujejo kolikor mu na drugem koncu koristijo.

Največje odkritje na letošnjem zboru ameriških znanstvenikov je prispeval dr. Wendell M. Stanley, 32-letni biolog, ki je naznanil, da je njegovo eksperimentiranje pomaknilo do zvezne "meje" med živo in neživo materijo daleč doli do mikroskopičnih edinic, ki se imenujejo molekule. Dr. Stanley je eksperimentalno s proteinakimi molekulami in dognal, da imajo lastnosti živih organizmov, valed česar se lahko pristojeva k bakterijam, ki so doslej veljale kot najnižja živa bitja. Na to odkritje je mladi znanstvenik zadel slučajno, ko je iskal izvora nekaterim rastlinskim boleznim.

To odkritje je nova potrditev teorije—materialistične teorije, if you please—da na dnu ni nobene razlike med "živo" in "neživo" materijo. Tam je vse živo ali pa neživo, kakor vzameš! To pomeni, da ni nobene določene črte za začetek življenja. Kolikor je to danes znano, so na dnu vsega elektroni, ki so materija in energija hkratu. In energija je življenje! Elektroni sestavljajo atome in atomi sestavljajo molekule. Živi organizmi so kemičen proces, ki avtomatično nastaja nekeje med atomi in molekulami. Sprva niso ti organizmi ne rastline in ne živali, prav za prav so oboje, a ko pride proces razvoja do razlikovanja, ko se pojavijo najnižje rastline (alge) in najnižje živali (encelariji), so to že visoko razviti in komplirani organizmi.

Lemontski patri so končno obupali, da si privože Cankarja in ga pretvorijo v svojo patrono. Umik v Lemontu se je že začel, ampak umik je tipično franciškanski. Umik gre takole (pater Bernard piše v A. S.): "O tem (Cankarju) se res ni vredno pričakati. Kdor je tako domisljaj, da misli, da je bil Cankar samo njegov, naj pa bo v božjem imenu, saj ni a tem nobene škode narejene. Ker je pa Cankar bil Slovenec... se ga je moremo ubraniti... ostal bo 'tudi naš'... in nihče nam ga ne more ubraniti, pa naj nam Cankar dela čast ali ne." O tem se nismo nikdar pričakali! S tega gledišča je tudi pater Bernard "naš", ker je Slovenec, in "naša" sta tudi škofa Mahnič in Jeglič! Ali so nečisti (naši!) patri kunošni! Upajmo, da je zdaj pričkanja konec.

Toda brez zavijanja ne gre pri patrih. Pater Bernard pravi, da smo s citati iz Cankarjevih spisov skušali dokazati le to, da je bil Cankar brezveze, nismo se pa pobrigali, da bi dokazali, da je bil tudi socialist. Ergo: nam je več za brezveze kot za socializem! Thanks, Bernard! Ker ste vi hoteli, je bilo najprej za svobodnomiselstvo—in če hočete, lahko nacistično dovolj, iz česar bo jasno, da je bil Cankar tudi socialist in da je bila njegova domovina "vsa ta lepa zemlja", ves svet. Verjemite nam, Bernard, pri nas sta demokratični socializem in svobodna misel paralelni vprašanji, ki sta obe enako važni.

Glasovi iz nasebin

Izkaz prispevkov španskim delavcem

Cleveland, O. — Naslednje je tretji izkaz prispevkov španskim delavcem, ki se borijo za ohranitev demokracije proti brutalnemu fašizmu. Nabralo se je na iniciativno odbora clevelandске federacije društev SNPJ.

Prispevali so sledeči: društvo 312 SNPJ vsoto \$10, člani tega društva na svoji redni seji pa so prispevali sledeče vsote: po 50c: Mary Kobal, Krist Kalin, John Strancar, John Strancar ml. in Andy Bozich; po 25c so prispevali Frank Kalin, Alvis Batech, Louis Zgonik, Steve Cernigoj, Emil Stokelj, Frank Klun, Jos. Jurkic, Heronim Kravos, August Stokel, Louis Cebren, H. Stanich, Joe Krtel; po 20c: Alvis Petrovic; po 10c so prispevali sledeči: Angela Rosa, Mary Morel, Louis Bezeek, L. Krfut, Henry Bartel, A. Bastič, S. Lokar in Leo Bavtar. Skupna vsota \$16.75.

Društvo "Slovenski Dom" št. 6 SDZ je prispevalo vsoto \$10.

Med članstvom društva "Danica" št. 34 SDZ na polo JSZ je nabral Frank Bubic sledeče prispevke: Edward Krecic je prispeval \$1; po 50c so darovali sledeči: Jennie Hribar, Joseph Mikleš in Math Conole; po 25c so prispevali John Taučar, John Požar, Mary Jarč, Max Traven, John Lanancich, Fabjancich, J. Zadnik (ime nečitljivo), L. Počak, Anton Miklavic in Karolina Pozar; po 20c: Andy Matko, Anton Bubic; po 15c: John Taučar; po 10c: Mary Pozar, M. Vatovec, F. Sabinako, M. Zagar, A. Traven, M. Valencie, A. Kostanjancic, J. Fabjancini, A. Traven, C. Vatovec, S. Matko, V. Bubic, F. Taučar. Daje je eden prispeval 7c in 14 po 5c vsak. Skupaj \$8.07.

Na polo št. 16 je nabiral Ivan Babnik. Prispevali so navedene vsote sledeči: Ivan Babnik vsoto \$5 in Joe Snij vsoto \$1; po 50c: John Opeka, Matt Mesec in Frank Kačar; po 20c: Frank Petric; po 10c: L. Smuck in L. Novak. Skupaj \$7.90.

Frank Petavs iz Little Fallsa, New York, je prispeval vsoto \$5.00.

John Krebel je nabiral na polo JSZ. Prispevali so sledeči: John Krebel vsoto \$5; po \$1 so darovali: Louis Kocjan, John Nachtigal in Frank Ziberna; po \$2: Joe Spolar; po 50c: Leo Jevc, Ant. Vintar, Adde Simms, Frank Kovek in John Cesnik; po 35c: John Drobnič; po 25c: K. Trinajstic, Chas. Belaj, Fr. N., Fr. Moenic, Rose Sumrada, F. Krancevic, Jos. Sustarsich, Roy Holt, John Lančar, Fr. Rant in Fr. Drobnič. Skupaj \$15.60.

Na polo št. 1 je nabiral Mike Trebec. Darovali so sledeči po \$1: Mikla Banik, Mike Trebec in Louis Jartiz; po \$2: Joe Kodrich; po 50c: Anton Babich, John Lazar in James Zaleznik; po 25c: Matija Rehtar, L. Peterlin, Jos. Filipič, V. Ogrin, John Prinčič, J. Caloz in Frank Kovačič; po 15c: Frank Franković; po 10c: (ime nečitljivo). Skupaj \$8.60.

Rozalia Crneich, članica društva 147 SNPJ, je nabrala na polo št. 23 kot sledi: po 50c so prispevali John Crneich, Rozalia Crneich, Frank Azman, L. Cimperman in R. Budimir; po \$1: Jack Pintar; po 25c: Mary Belaj, M. Perkovich in Stojan. Skupaj \$4.25.

Od prejšnje pošiljave ostalo na roki 10c. Skupna vsota v tem izkazu \$76.27, ki je bila poslana Vincentu Cankarju, predsedniku SNPJ, da jo z drugimi prispevki vred pošlje na pristojno mesto.

Dosedaj je vsega skupaj odbor clevelandске federacije SNPJ poslal v pomoč bratstvu španske demokracije \$272.67.

Iskrena hvala vsem nabiralcem in prispevateljem!

Zadovoljni smo, da je odziv na resolucijo in apel clevelandске federacije društev SNPJ vsekoli zadovoljiv. Upamo, da bodo prispevki še vedno prihajali, kajti to je edino orožje, ki ga moremo nuditi španskim delavcem, da razbijajo glavo fašističnemu zmaju!

Iskrena hvala gre tudi Jugoslovanski tiskovni družbi Enakopravnost, ki nam je takoj v začetku prispevala na pomoč in tiskala nabiralne pole brezplačno, ter darovala pisalni papir in kurtve.

Se enkrat iskrena hvala vsem skupaj!

Louis Zorko, tajnik,
(6409 St. Clair ave.)

Vesti o zabavah

Sharon, Pa. — V letu 1936 je bilo v naši nasebini precej veselja. Ženili so se stari in mladi. Stari so praznovali 25-letnice zakonskega življenja, mladi pa vstop v zakonako srečo. Par članov in članice društva št. 31 SNPJ so se odločili, da je bolje, da živijo skupaj. Želim, da bi svoje boljše polovice, ki se niso pri našem društvu, pripeljali k društvu št. 31 SNPJ.

Sedaj imamo že drugo leto pri našem društvu mladega tajnika, ki razume bolj angleško ko slovensko. Kakor vam je znano, se je k našemu društvu pridružil mladinsko društvo. Velel tega sem na letni seji našega društva omenila, da si bi naše društvo ustanovilo nekakšen klub, da bi imeli kje voditi ali obdržati naše seje, tako da se ne bi vedno "mufali" po privatnih hišah. Priporočam mladim članom in članicam, da se bi za stvar zavzeli in zanimali, starejši člani pa jih bomo v tem podpirali, da si ustanovimo klub. Potem se nam bi pridružil mnogo članov in članic. Ako ne bomo podpirali mladih članov in s njimi sodelovali, bo naše društvo v par letih razpadlo, pa ne le naše, ampak tudi druga. Zato pa moramo držati skupaj. Sodelovati moramo skupaj roka v roki in naša SNPJ se bo širila.

Stinjam se z Zidančkovimi dopisi, da bi pričela izhajati tudi sobotna številka Prosvete. Njegov predlog podpiram. Kadar je v tednu eden praznik, pa ne dobim Prosvete par dni skupaj. Ker mi je Prosveta preveč priljubljena, mi je seveda dolgočas po nji. Naša Prosveta sovrži vse, kar je nazadnjaškega, sovraži terno in zaslepljevanje, črno reakcijo in fašizma, ki so si pobratili. Te stvari in to robo sovražim tudi jaz in vsak pošten človek.

Kakor sem že prej omenila, smo imeli v prošlem letu obilo veselja na raznih zabavah, domačih in javnih. Tako smo za ključili staro leto pri ml. in mrs. Stajduhar, ki sta ob enem praznovala 25. letnico zakonskega življenja. Vse je bilo židane volje, kakor se pač ob takih prilikah spodobi. Miza je bila obložena z okusnimi jedmi in pija-

čjo. Naša jubila ali slavljenca se iskreno zahvalujeta vsem prijateljem in prijateljicam za darilo veselega presenečenja in pripravljena sta, da o priliki prijaznost vrnete.

Omeniti moram, da smo se zbrali skupaj napredni člani in članice ter se veselili in zabavali. Prišli so tudi naši groceristi Trobentarjevi in Bogolinovi, ki so naprednega mišljenja in pridejo na vsako delavsko zabavo, naj jo priredi društvo, klub ali federacija. Takih naprednih članov in članic nam bi bilo treba še mnogo več, pa se bi naša SNPJ še bolj širila in bi se bolj napredovala.

Paulina Cetin, 31.

Glas iz Montane

Red Lodge, Mont. — Staro leto je zatnilo in z veseljem smo sprejeli ter pozdravili novo leto z upanjem, da bo boljše kot je bilo pretečeno. Stara navada je, da voščimo znanecem in prijateljem veselo in srečno novo leto. Gotovo je, ako pogledamo nazaj, da nismo ali nismo hoteli storiti vsega, kar bi bili lahko storili v pretečenem letu. Poskušamo to popraviti in nadomestiti v novem letu.

Društvo "Solnce" št. 81 SNPJ je na letni seji v decembru izvolilo ves staro odbor za leto 1937, izvoljeni zdravniki. To je pokazalo, da je članstvo zadovoljno s sedanjimi uradniki. Z drugimi besedami rečeno: članstvo se ne zanima za urade. Izrazi, so vedno isti: bodo že oni uredili. Skušalo se bo zadovoljiti vse, ampak le s kooperacijo članstva.

Društvo je tudi ostalo udeleženo v Prosvetni matici. Ta dobra in izobraževalna ustanova društvo podpira že od početka. Prečitan je bil tudi apel za pomoč španskim delavcem. Odzvalo se je članstvo s prostovoljnimi prispevki in poleg tega se je darovala iz društvene blaginje vsota \$2.50. Skupna vsota znaša \$8, ki je bila poslana tajništvu JSZ. Vsota je majhna, ali darovana v dober namen, v upanju, da španski delavski boritelji za demokracijo sprejmejo vsako malo pomoč za zdrbitev fašizma, ki ga podpira Mussolini in Hitler, ki skušata na brutalen način zatreti vsako napredno delavsko gibanje. Slednji je dela načrte, kako razdeliti Spanijo na dve. Upamo, da se mu ne bo posrečilo.

Poglejmo nazaj k društvu. Večkrat se sliši kritiziranje našega društva. Najprej bo godza zaigrala mladinsko koračnico, nato še eno, nakar mladi pevci zapoje znano slovensko popevko "Dekle v zelenem vrtu sedi." dalje "Sweet Lei Lehua" in "Strasak," potem pa spet slovensko "Ko tičica mala". Izvajal se bo tudi kozarški pleš in godba bo igrala Over the Waves. V samospelih in dvospelih bodo nastopili sledeči: Pauline Novak, Frank Kozen, Helen Mesajedick, Frank Bigos, Mary Williams, Margaret Mihelcic, Joseph in Stanley Skoff, Frank Primoze, George Mazok, Wm. Gasper, Robert Boyles, William Guzel, Ann Widmor, Ludwig Lapotnik, Cely and Sophia Maura, Dorothy Exner, Miss Alexa, Virginia Pishes, Mr. Hopko in Joe Matos. Zaključna točka bo pesem Good Night Ladies. Pripomniti je treba, da bo vse točke spremljala na piano Margaret Snoy.

Ce se zanimate za slovensko pesem in glasbo, pridite vsi iz vseh bližnjih in oddaljenih nasebin. Cim večja udeležba, tem več poguma in veselja bo imela naša turojena mladina, tako da se bo še z večjo verno v bodoče učila ter se šanimala za slovenski jezik in slovensko pesem. To je vsekakor velikega pomena za našo splošno stvar, ako hočemo ohraniti našo mladino zase. Pričetek ob 7.30 zvečer in vstopnina samo 25c.

Poročevalec.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Livingston, Ill. A. M.: Naslov avstrijskega konzula za Illinois je: Michael F. Gilton, 30 N. Michigan ave., Chicago, Ill.

Milwaukee, M. U.: Delavci, ki so upošteni v javnih — občinah, okrajnih, državnih ali federalnih — službah, so po zakonu izvezi iz starostnega zavarovanja.

Bitja, ki jim ne moremo do živega

Največje uspehe na svetu imajo, čeprav se nam bo to videlo čudno, nedvomno žuželke. Tri četrtine vseh živalskih vrst na svetu zavzema ta razred bitij, to je okrog 750.000 vrst. Kamor koli pridemo, povsod jih najdemo. Ledniška bolha vztraja celo v večnem ledu. V vročih vrelcih v rekah, močvirjih, lužah, v zemlji, v jamah in celo v petroleju nahajamo žuželke. Tudi po absolutni množini jih ne prekaša nobena druga skupina živali. Pomislimo samo na oblake koblice, na gosence, ki nam žrejo gozdove, na milijone in milijone vojske mravelj. Nobena stvar ni dovolj trda, da bi se mogla upirati njihovim čeljustim: sveže rastline, suh les, živalski ostanki, trupla, roževina, lasje, volna, vosek, kitin, kovina — vse jim je lahko v hrano.

Od kod prihajajo prav iz prav žuželke?

Znanost je ugotovila, da so se razvile iz prednikov, ki so bili črvi in sorodniki naših deževnikov. Pred temi pa imajo velike prednosti. Njih vnani pišče je namreč pravi oklop iz kitina. Sicer imajo tudi mnoge druge živali oklope, toda žuželke in njihovi sorodniki paški in raki imajo oklope posebne vrste: gibljive in razčlenjene kakor vitkeje oprave srednjega veka. To členkasto ogródje je velik plus pred opravo, ki jo nosijo črvi, predniki žuželk. Mišice zahtevajo pri črvi ob mehko vnanišč, pri žuželkah pa ob trdo in vaskomur bo jasno, da amore mišica s trdno oporo več nego s popustljivo. Tako dosežejo žuželke s svojimi trdnimi vzvodnimi udi in zmogljivimi mišicami vse uspešnejše gibanje. K temu je treba pristeti, da so najvažnejši gibi osredotočeni na doloben del telesa, namreč na prsni del. Tam dobimo noge in krila in mišice so prevzele dolocene naloge. Drug del s posebno kretekimi mišicami je glava. Tam je orodje za grizenje, ki je desto izredno trdga kitina. Mnoge žuželke morejo z njimi žvečiti in mnoge med njimi so sposobne uničevati celo ovine. S to sposobnostjo za žvečenje so zvezane druge prednosti. Hrana se drobi že v naprej, žival jo hitreje prebavi in dobiva od nje zato več energije.

Poleg prednosti pa moramo naštet tudi nedostatk. Često čujemo, kako strašno bi bilo, če bi imel kakšen hrošč velikost krave. V resnici bi ne bilo to nikoli mogoče, baš oklop to onemogoča, ker bi postal potem tako težak, da bi ga žival ne mogla nositi. In s tem je velikosti žuželk že v naprej postavljena neka meja. Prednost kitinove oboke si morajo žuželke odkupiti s svojo majhnostjo.

Tudi razmnožitev pri žuželkah ni videti posebno rentabilna. Dočim zrase iz drobnega jajčeca sesalca veliko telo, ki živi mnogo let, na stane iz žuželkinega jajca majhno, kratkotrajno bitje. Druga nevtrenčasta bitja, kakor sladkovočni trdoživ in mnogi črvi, sicer tudi ne postanejo velika, se pa lahko razmnožujejo nespolno, to se pravi bratijo in svoje stanično tvorijo izkoristijo. Tega žuželka ne more. A namesto tega se levi in spreminja. Vsaka imed teh levitev je neka vrsta preporoda in sprememba n. pr. od gosence tja do metulja pomeni najzadnje novo rojstvo organizma. To pomeni, da je metulj, ki se izlepi iz bube, nova žival z neizbrljenimi organi.

Toda tudi ta novo nastali organizem ima le kratko življenje. Največji del njegovega življenja je že minul. Ličinka je prebila več let v zemlji in ko postane hrošč, živi samo še nekaj dni. Enodnevica je prebila dve leti v vodi kot ličinka, preden se dvigne kot krilata žuželka v zrak, da opravi svoj poročni polet, ki je zavoljo svoje kratkosti prešel v pregovor. Kajti življenje dovršenih žuželk je skoraj vedno samo kratka poroka. Ko so poskrbele za potomce, poginejo.

Med vsemi našimi živalmi razpolagajo žuželke s posebno lastnostjo, ki jih odlikuje. To je sposobnost do letanja. Letanje je izum žuželk, kajti druge živali, ki imajo isto sposobnost, kakor ptice, so si jo pridobile pozneje. Za male krilne površine, ki so jim na razpolago, potrebujejo žuželke ogromne energije. Navadna muha udari n. pr. 330 krat s krili v sekundi, in kakšna energija je potrebna za to! Poraba energije je pri poletu žuželke ogromna. Leteča čebela porabi 18.6 kalorije za kilogram in kilometer, človeško letalo komaj 1.76 kalorije.

Kako je mogoča takšna zmogljivost? Tako, da so žuželke ob začetku svojega življenja stediive, da se "masti", da porabijo malo sile. Njih edina naloga je ta, da žrejo. Ko se pa prelevijo v dovršene živali, razspajajo velikopotezno in porabijo v najkrajšem času vse svoje imetje. "Žuželka stedi pare, da potem lahko razmetava zlatnike", je dejal neki učenjak popolnoma pravilno. Vse rezerve ali porabijo do kraja, posebno tiste vrste, ki se kot dovršene živali ne hranijo n. pr. enodnevnic in molji.

(Dolgo na 2. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 8. januarja 1917.)

Domače vesti. Rojak Volfgang Murad, star 33 let, si je v Poplar Bluffu, Mo., končal življenje s strelom iz lovske puške v arce. Sodba da ga je do tega prignala evropska vojna, v kateri je imel očeta in tri brate.

Delavske vesti. V Minnesoti so zastavali drvarji v gozdovih in papirnica v St. Paulu je moral zapreti vrata.

Svetovna vojna. Zavezniki se že niso odločili, kaj bi odgovorili predsedniku Združenih držav za mirovno posredovanje. Nemške in avstrijske čete so strele zadnje ofenzivne poskuse ruskih in rumunskih čet v Rumuniji.

Prvotni naseljenci v Severni Ameriki

Amerikanci v splošnem imajo precej pogrešne pojme o začetni zgodovini ameriškega ljudstva, kar je priplati tradiciji. To izvirajo iz študije, ki so jo izvedli delavci WPA o narodnostnih skupinah v mestu New Yorku. Po naziranjih povprečnega tukaj rojenega Amerikana so vsi njegovi predniki prišli z Britanskimi otokovi.

Proti tej tradiciji pa govorijo neštevilna dejstva. Naseljenci iz Severnih Britanskih otokov so začeli prihajati na otoli že od samega odkritja Amerike. Z malimi razlikami so jih priganjali sem in tja, ki so se v eni ali drugi obliki pojavljali skoraj v vseh narodnostnih skupinah: duh putovalstva ali želja po hitrem bogastvu prvih posameznih pionirjev. Za tem so prihajala verska preganjanja. V zvezi s temi so bili — do neke mere — politični razlogi priseljevanja in končno neromantični gospodarski faktori preoblikovanja, nezaposlenosti in revščine doma.

Imena prvih slavni pustolovcev neangleškega izvora so znana vsem Amerikancem. Italijani so upravičeno ponosni na velikega prvoputnika Kristofa Kolumba in Johna Cabota (Giovanni Caboto), ki je l. 1497 odkril ozemlja zopet odkril severnoameriški kontinent. V teku šestnajstega stoletja so misijonarji in pustolovci igrali svojo vlogo v zgodovini Floride, Californije, Arizone in v porečju Missisippija. Španci so bili seveda prvi, ki so poselili Ameriko. Špansko-ameriška civilizacija je zrastle v Južni Ameriki dolgo pred časom, ko so prvi Angličani prišli v Novi svet in Španci so tudi poskušali zakoreniniti se v Severni Ameriki. Ustanovili so svojo prvo naselbino v St. Augustinu l. 1565. Še pred tem so prodrli v Arizono in od tam polagoma v Texas, New Mexico in Californijo.

Približno ob času, ko so se Angličani naseljevali v Virginiji in Massachusettsu, se je precejšnje število Škandinavcev, vesterš, Svedov, Norvežanov in Dancov, kakor tudi sto finskih družin, naselilo v severovzhodnem delu te dežele. Nekoliko Svedov, Norvežanov in Dancov je prišlo l. 1624 v nizozemsko kolonijo New Netherlands, današnji New York. Eden izmed tedaj danskih naseljencev se je zval Jonas Bronck in njegovo ime je ovekoveto v današnjem — Bronxu, newyorškem mestnem okraju.

Nekoliko časa so Svedi imeli svojo lastno kolonijo — Novo Svedsko v pokrajini Delaware, nedaleč od današnje Philadelphije. Končno se je tam naselilo 500 Fincev in na stotine Svedov in Norvežanov. Novo Svedsko je obojil Peter Stuyvesant, guverner Nove Nizozemske, al par let kasneje je sama nizozemska kolonija padla v roke Angležem in ime je bilo prekrščeno v New York (l. 1664). Že tedaj je bilo mesto New York pravcato komopolitansko mesto — prebivalci so govorili osemnajstero jezikov, kakor je poročal neki potnik tedanje dobe.

Prvi Nemci so se pojavili v Severni Ameriki še predno so Pilgrimes prišli v Plymouth l. 1620. Že tako rano kot l. 1607, so bili nemški naseljenci ob obali New Englanda, v New Yorku, Massachusettsu, Virginiji in Carolini. Bili so večinoma izurjeni delavci: tkalci, steklarji, mlinarji. Nekateri izmed njih so kasneje postali sadilci tobaka v Virginiji in Marylandu. V teku sedemnajstega stoletja so se Nemci dobro naselili ob zalivih rek Hudson in Delaware. Dne 6. oktobra 1603 je v Philadelphijo priplula mala jadralnica, ki jo nazivajo "nemško Mayflower". Privozila je skupino nemških menonitov. Eden izmed njih, Frans Daniel Pastorius, ustanovitelj Germantowna, je slovel kot najučeni učenjak tedanje Amerike. Proti koncu sedemnajstega stoletja je neki Jakob Leisler, doma iz Frankfurta, bil na čelu revolucije proti newyorškim veleposelnikom. Prišel je valed revolucije na mesto guvernerja, končno pa na večala.

Takozvani Pennsylvania Dutch je ena izmed malo narodnostnih skupin v Ameriki, ki je ohranila jezik svojih priseljenih prednikov.

Poljaki trdijo, da njihov rojak, Jan iz Kovna, je kot poveljnik neke danske ladje, dosegel te otoli dvanajst let, predno je Kolumb našel zemljo ob tej strani Atlantika. Naj bo to res ali ne, dejstvo je, da so bili Poljaki prvi naseljenci kolonije Jamestown v Virginiji. Poljake najdemo tudi med nizozemskimi naseljenci Mantattana v sedemnajstem stoletju. Sandusky, Ohio, je bil baje imenovan po nekem poljskem naseljenju. Sedowski, ki je tam živel več kot 200 let nazaj.

Istočasno s prvimi nizozemskimi naseljenci se je veliko število drugih priselilo v ameriške kolonije. Deloma so bili ti Valonci (francoski Belgijci), ki so prišli z Nizozemci, ali večino so tvorili francoski kalvinisti; takozvani Hugonotje. Ti poslednji so bili skoraj vsi tovarnarji, trgovci in izurjeni rokodelci. Naselili so se v New Englandu, Pennsylvaniji, New Yorku in na Jugu, v Carolinami, kjer so postali hrbtišče plantažnega sistema poljedelstva.

Sedemnajsto stoletje je tudi zagledalo prihod prvih židovskih naseljencev, prigananih na to obali po tedaj običajnem verskem preganjanju. Bilo je portugalskih židovskih beguncov iz Brazilije in ti so se naselili najprej v New Yorku in potem v Rhode Islandu, ki je bilo tedaj zavetišče verskih pregnancev. Nekateri židje so se naselili v Marylandu.

V splošnem se misli, da se je rusko priseljevanje začelo v razmeroma zadnjem času. Vendarle ime Nikolaja Petroviča Rezanova, ruskega odkritelja in potovalca, priča, da so Rusi igrali svojo vlogo že pred 130 leti ob pacifični obali. Rusi so se tedaj naselili okoli Fort Rossa v Californiji. Rezanov je imel ambicijo pridobiti vso pacifično obal za Rusijo in razširiti "Rusko Ameriko" od Alaske pa dol do Juge.

Pa tudi druge narodnostne skupine morejo pokazati na naseljenca v prvi dobi naseljevanja. Čehe smo imeli že v koloniji Ameriki; Čeh Augustine Herrman je ustanovil naselbino Bohemia Manor v Marylandu. Izmed Jugoslovancev so misijonarji morda prvi naseljenci. Španci je prišel jezuit Končak (Gonzales) in napravil prvo mopolitansko mesto — prebivalci so govorili osemnajstero jezikov, kakor je poročal neki potnik tedanje dobe.

Prvotni neangleški naseljenci so bili skoraj povsem absorbirani in navada, da se ime poangleži, je zakrila njihov izvor in potomstvo pred očmi mnogih zgodovinarjev. — FLIS.

Unije zahtevajo oprostitev žrtv

Sacramento, Cal. — Deputacija državne delavske federacije je pri guvernerju Merriamu vložila prošnjo za pomilostitev žrtve, ki so bile omrežene pred dve leti v Modestu — organizatorji poljedelskih delavcev. S sabo je prinesla na diktograf ujetjo izpoved Jamesa Schruderja, špiona Standard Oil Co., ki je bil v službi prosekutorja.

Bitja, ki jim ne moremo do živega

(Nadaljevanje s 2. strani.) Samec molja porabi v svojem kratkem življenju povprečno 67 odst. svoje telesne mase, tako da si na koncu ne uniči samo tolišče in rezervnih substanc, temveč celo dela mišičja.

Energija pa se sprošča, kakor znabo, samo s pojavom zgorovanja, in kadar nekaj zgorava (pri čemer si te stvari nikakor ne moremo predstavljati s plamenom), pomeni to, da se porablja kisik. Ker je žuželka sposobna tako silnega razvoja energije, mora biti torej dobro preskrbljena s kisikom. In res je, da v posebnih meri zmožna izkoriščati ozračni kisik, kajti vse njeno telo je prepreženo s sistemom najtanjših cev, po katerih prihaja zrak naravnost do mesta porabe. Telo žuželke se tedaj tako rekoč trajno ventilira, oglikov dvokis odhaja iz njega, kisik prihaja vanj.

Tako spoznamo jasno, kaj je omogočilo prevlado žuželk na svetu. A to prevladovanje gre na račun življenjskega trajanja, življenje žuželke ne gospodari štedljivo kakor pri vretenčarjih, temveč razsipava. Veliko zmogljivost plačujejo žuželke s kratkim življenjem.

Po razpravi dr. H. Graupnerja — kl.

Stanovanjsko vprašanje spet spredaj

Senator Wagner bo nadaljeval borbo

New York. — Zvezni senator Robert F. Wagner je naznanil, da bo tudi v sedanjem zasedanju kongresa pritiskal, naj federalna vlada financira gradnjo cenenih delavskih stanovanj v velikih industrijskih mestih. On je za odpravo alumskih predelov in izrekel je upanje, da bo kongres odobril njegov stanovanjski program.

"Ta program bo poživljal vse faze ekonomskega življenja, predvsem pa stavbno industrijo, ki se še ni izklopala iz depresije," je rekel Wagner. "Pomagala bo tudi davkoplačevalcem, ker bodo znižani stroški zdravstvene oskrbe."

Zdaj vse kaže, da bo Wagner dobil podporo tudi pri onih, ki se doslej niso navduševali za njegov stanovanjski program. Problem je na tragičen način ponovno vzbudil pozornost javnosti, ko sta se dve veliki stanovanjski poslopji v slumski četrti v Philadelphiji podrli in je šest ljudi izgubilo življenje. Mestna vlada je takoj imenovala posebno komisijo in ji poverila preiskavo drugih stanovanjskih poslopj. Ta je šla na delo in ugotovila, da je v mestu najmanj dva tisoč stanovanj, katere je treba podreti, ker ogrožajo življenje stanovalcev. Pričela se je evakuacija, toda stanovalci niso mogli plačati najemnine in boljše stanovanj, nakar jim je župan S. D. Wilson preskrbel začasno stanovanje v orožarnah in drugih javnih poslopjih.

Sedaj je mestni svet ustanovil stanovanjsko komisijo in določil vstop \$10.000.000 za gradnjo novih stanovanj. Predsednik Roosevelt je obljubil tej komisiji finančno pomoč.

Mestna vlada v New Yorku, kateri načeljuje župan LaGuardia, se je lotila podiranja slumskih distriktov. Poleg vstopa, ki jo bo dobila od federalne vlade, bo sama potrošila četr milijona dolarjev, da počisti mesto.

Nov Mooneyjev slučaj v Californiji?

Na zatožni klopi so trije omreženi unionisti

Oakland, Cal. — (FP) — V bližnji bodočnosti se bo pokazalo, ali bo California dobila nov Mooneyjev slučaj. Pred tujakšnjim sodiščem se združuje dni zagovarja jo Earl King, predsednik kurjaške mornarske unije. Ernest G. Ramsay, tajnik Fish Reduction Workers' unije, in Frank J. Conner, bivši unfijski zaupnik na ladji Point Lobos, na kateri je bil prošega 22. marca umorjen ladijski inženir George W. Alberts.

Obtoženci se zagovarjajo pod obtožbo zarote za umor Alberta. Vsi trije trdijo, da so nedolžni in žrtve podlega omreženja. Aretirani so bili več mesecev po umoru na podlagi "izpovedi" nekega mornarja Georgea Wallaceja. Slednji je bil prvotno tudi med obtoženci, toda postal je državna priča.

Wallace je bil na svedoškem stolu nad štiri dni. Ko so bili zagovorniki obtožencev s njim gotovi, je bil Wallace popolnoma diskreditiran glavna državna priča. Pri navskrižnem izpraševanju se je zapletel v protislovja in bil je prisiljen spremeniti svojo prvotno "izpoved" v markateri važni točki.

V svojem pričanju je rekel, da je bila ladja Kentuckian že zasidrana poleg parnika Point Lobos, ko je dospel k njemu opoldne usodnega dne. Ladja Kentuckian je faktično dospela v pristanišče dve uri pozneje. Tudi se ni spominjal niti prvega imena nekega mornarja, kateri je šel s njim k ladji in s katerim ga dvakrat prepotovala Ameriko, kakor je izpovedal v svojem direktnem pričanju.

Obtoženci Ramsay je izpovedal, da je Wallaceja rekel: "Zakaj si me pa potegnil notri? Ti dobro veš, da nisem imel ničesar pri stvari." "Well, vi me skutate dobiti v past, toda jaz bom dobil v past vsakega, katerega bom mogel," je bil Wallacejev odgovor.

William Pritchard, tajnik Unijskega družabnega centra, je izpovedal, da mu je Wallace "jutra" usodnega dne rekel, "naj pomaga prepeti" nekega inženirja na ladji Point Lobos.

Pomožni inženir na Lobosu, Frank Corrigan, je bil neprica-kovana priča. On je Wallaceja spoznal kot zadnjo osebo, ki je bila pred umorom inženirja Alberta v njegovi kabini. Corrigan ga je videl, ko je stal pred vratmi. Wallace je trdil, da nastopa kot neprosto voljna priča in da je bil ob času umora daleč proč.

George Anderson, ki brani obtožence, pa je sodišču povedal, da je po aretaciji unija ponudila Wallaceju \$5000 za obrambo, toda je to odklonil, češ, da ga bo zagovarjal javni branilec. "To pokazuje," je rekel Anderson med protesti distriktnega odvetnika, "da je imel dogovor z uradno distriktnega odvetnika in Seamon (slednji je Wallacejev javni zagovornik).

Porotniki so nekaj dni prej poslali H. M. Manna, tretjega oficirja (third mate) na ladji Katrina Luckenbach, kjer je služboval kot pomožni inženir tu di Roscoe C. Slade. Iz Mannove senzacionalne izpovedi je razvidno, da je bil Slade po distriktnem odvetniku Warrenu in po paroplovnih interesih podkupljen, da krivo priča proti obtožencem.

Slade je Mannu zaupal svoj položaj. Povedal mu je, da je na plačilni listi distriktnega odvetnika in Swayne & Hoyt Steamship Co. že od pričetka avgusta, da je napravil dva poleta s letalom v Texas in da mu je neki agent finančnih (paroplovnih) interesov obljubil dolg kontrakt za inženirsko službo v Južni Ameriki, ako bo "pravilno pričal" pri obravnavi. Identificirati bi imel dva obtožence, katerih ni nikdar prej videl.

"Vprašal sem ga, ako misli, da so obtoženci krivi," je pripovedoval Mann. "Odgovoril je, da tega ne misli. Rekel je, da je vsa stvar omreženje. Rekel je tudi, da se boji pričati tako kakor zahtevajo lastniki ladij, ker se boji, da bo prišel navskriž s unijami; prav tako se tudi boji, da bo prišel na črno listo, ako izpove resnico in nastopi v prid obtožencem."

Slade, ki je odkril umor inženirja Alberta, je res nastopil kot prič, toda ni spoznal nobene obtožence kot morilca. Rekel je pa, da bi lahko spoznal može, katere je videl iti po ladijskem mostiču.

Poudariti je treba, da obtoženci niso obtoženi umora, marveč le, da so skovali zaroto. Umora je uamljen neki Bob Sakowitz, ki je misteriozno izgini neznanu kam. Za to obravnavo vlada veliko zanimanje v delavskih krogih na Pacifiku, predvsem pa med mornarskimi in pristanišnimi stavkarji.

Harlanski rudarji

še čakajo v ječi

Governer jih ni hotel pomilostiti

Harlan, Ky. — (FP) — Upanje, da bo kentuckyški guverner pomilostil štiri rudarje, ki so bili leta 1931 obsojeni v dosmrtno ječo pod obtožbo, da so bili krivi umora dveh kompanijskih gardistov, se ni izpolnilo. Governer A. B. Chandler je obrambnemu odboru rekel, naj doprinese nadaljnje dokaze, da so bili prizadeti omreženi.

Herbert Mahler, tajnik obrambnega odbora je rekel, da bo odbor skušal zadostiti guvernerjevi zahtevi z nadaljnjim lakajem evidence. To bo težka naloga, ker ljudje, ki so sodelovali v omreženju teh in petih drugih rudarjev, kateri pa so bili že pomilostili, se ne bodo sami sebe obtožili. Po najboljši evidenci ne v njih, kdo je zakrivil smrt dveh operatorskih gardistov, ki sta padla v splošnem boju med rudarji in kompanijskimi pobojniki. V dotičnem boju je padlo tudi več rudarjev, toda ni bil nihče prijet.

Na tem zašiljanju pred guvernerjem sta argumente obrambnega odbora podprle dve važni priči. Ena je bila vdova po ubitem gardistu, ki je rekla, da so po njenem mnenju prizadeti ne krivi, drugi pa je bil bivši pomožni šerif. On je rekel, da ga je neka državna priča nagovarjala, naj pri obravnavi identificira obtožence ne glede, če jih je videl ali ne. Boj za osvoboditev teh rudarjev se vleče že vsa leta.

Preiskava špionaže v avtni industriji

Korporacija General Motors obdelana provokacij

Washington, D. C. — Senatski odbor, kateremu načeluje senator La Follette iz Wisconsinu in kateremu je bila poverjena preiskava špionaže med delavci v ameriških industrijah, bo ta teden obnovil svoje delo. Posvetil bo v avtno industrijo, zlasti v tovarne General Motors korporacije, ki je sedaj zapletena v konflikt z unijo združenih avtnih delavcev. K zaslišanju bodo pozvani Alfred P. Sloan, predsednik te korporacije in drugi visoki uradniki, da pojasnijo, zakaj najemajo špione in grnadijo orožje, strelivo in plinske bombe v skladiščih.

Da General Motors, kakor tudi druge avne kompanije, je

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904

2637-39 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junja 1907 v državi Illinois

Tel. Rockwell 4964

GLAVNI ODBOR S.N.P.J.

UPRAVNI ODBOR:

VINCENT CAINEAR, predsednik.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 FRED A. VIDER, gl. tajnik.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 LAWRENCE GRADISHEK, taj. bol. odd. 2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 JOHN VOGRICH, gl. blagajnik.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 FILIP GODINA, upravitelj glasila.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 JOHN MOLEK, urednik glasila.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

FRANK SOMRAK, prvi podpredsednik.....990 E. 24th St., Cleveland, O.
 JOHN E. LOKAR JR., drugi podpredsednik.....1007 E. 169th St., Cleveland, O.

GOSPODARSKI ODBOR:

MATH PETROVICH, predsednik.....253 E. 151st St., Cleveland, O.
 ANTHONY CVETKOVICH.....983 Seneca Ave., Brooklyn, N. Y.
 JOHN OLIP.....231 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.

POROTNI ODBOR:

JOHN GORSEK, predsednik.....414 W. Hay St., Springfield, Ill.
 ANTON SULAR.....Box 27, Arma, Kans.
 JOHN TRCELY.....Box 257, Strabane, Pa.
 FRANK PODBOJ.....Box 61, Parkhill, Pa.
 FRANK BARBIČ.....12511 Muskoka Ave., Cleveland, O.

NADZORNI ODBOR:

FRANK ZAITZ, predsednik.....2301 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 FRED MALGAI.....25 Central Park, Peru, Ill.
 JACOB AMEROZICH.....418 Pierce St., Eveleth, Minn.

POZOR! — Korespondenca s glavnimi odbori, ki delajo v št. uradu, se vrši tako: VSA PISMA, ki so namenjena na pole gl. predstojnika, naj se naslovi na predstojnika. VSE DRUGA PISMA naj se vršijo na gl. tajnika. Vse druge, vključno s lističi, naj se pošiljajo na gl. tajnika. Vse druge, vršijo s ključnimi pošti, naj se pošiljajo na ključništvo. VSE PRITOŽBE glede poslovanja in gl. upravnih stvari naj se pošiljajo Frank Zaitz, predsednik nadzornega odbora. VSI PRIZIVI na št. porotni odbor se naj pošiljajo na John Gorsek, predsednik porotnega odbora. VSI DOPISI in drugi spisi, naslova, ugodi, naročila in spisi vsi, kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošiljajo na "PROSVETA", 2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows: Communications for the supreme president should be addressed to him. All remittances of money and business concerning lodges and members other than sick benefit should be addressed to secretary's office. Matters of sick benefit should be addressed to the assistant secretary. Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him. Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank Zaitz, chairman of the Board of Supervisors. Charges, complaints and appeals should be addressed to John Gorsek, chairman, Judicial Committee.

klarski trust in druge velike industrije

to delajo, je senatski odsek ugotovil v septembru preteklega leta po več tednov trajajoči preiskavi. Odbor je zdaj odredil nova zaslišanja, da se seznanji z vsami detajli špionaže in teroriziranja delavcev.

Pohod brezposelnih v Washington

Workers Alliance ga sklicuje za 15. januarja

Washington. — Workers Alliance of America, zveza brezposelnih, je pričela mobilizirati industrijske izobčence za velik pohod v Washington. Na 15. januarja se bodo v glavnem mestu zbrale delegacije brezposelnih iz vseh krajev dežele in predložile svoje zahteve kongresu in Beli hiši.

Namen tega pohoda je dvojen: protest proti redukcijam WPA in pritisk na vlado, da zviša apropriacije za podpiranje brezposelnih. Workers Alliance zahteva, da vlada dovoli dodatnih \$1.250.000.000 za relief in zviša filigrane reliefne plače za 20%. Plače pri WPA zdaj znašajo od \$19 do \$94 na mesec, slednje prejemajo le kvalificirani delavci v veleposredstvih.

Po 1. februarju namerava administracija znižati izdatke na sto milijonov mesečno, kar je okrog 40% manj kakor pa je trošila mesečno v problem letu. To pomeni reduciranje delavcev pri WPA za 800.000. Brezposelnih je v deželi še vedno okrog devet milijonov. Likvidacija WPA zahteva razne velebizniške organizacije, predvsem United States Chamber of Commerce in National Association of Manufacturers, dve najmočnejši podjetniški organizaciji. In kakor izgleda, se je administracija uklonila njih zahtevam.

Zvišanje apropriacij za podpiranje brezposelnih zahteva tudi splošna županska konferenca. Ta apelira na vlado, naj dovoli \$850.000.000 za prihodnjih pet mesecev ter uposi nadaljnega pol milijona brezposelnih pri reliefnih delih.

Kaj bo kongres naredil v tem oziru, bo v veliki meri odvisno od mobilizacije brezposelnih za pohod v Washington 15. januarja. Če bo pritisk od industrijskih izobčencev in tudi drugih dovolj velik, tedaj se vlada ne bo drznila skreiti reliefnih del in prepuštili še večje število brezposelnih samih sebi. Zveza brezposelnih je za vse brezposelne izdala parolo: "V Washington!"

Policijski teror nad stavkarji v Texasu

Barbarski napad na mornarje

Houston, Tex. — (FP) — "Najgrša aramota, kar se jih je še zgodilo v Houstonu." S temi besedami je tukajšnji mesečanski list Houston Press označil silno brutalen policijski napad na mornarske stavkarje, do katerega je prišlo zadnje dni. Stavkarji zahtevajo veleporotno preiskavo te policijske podivjanosti.

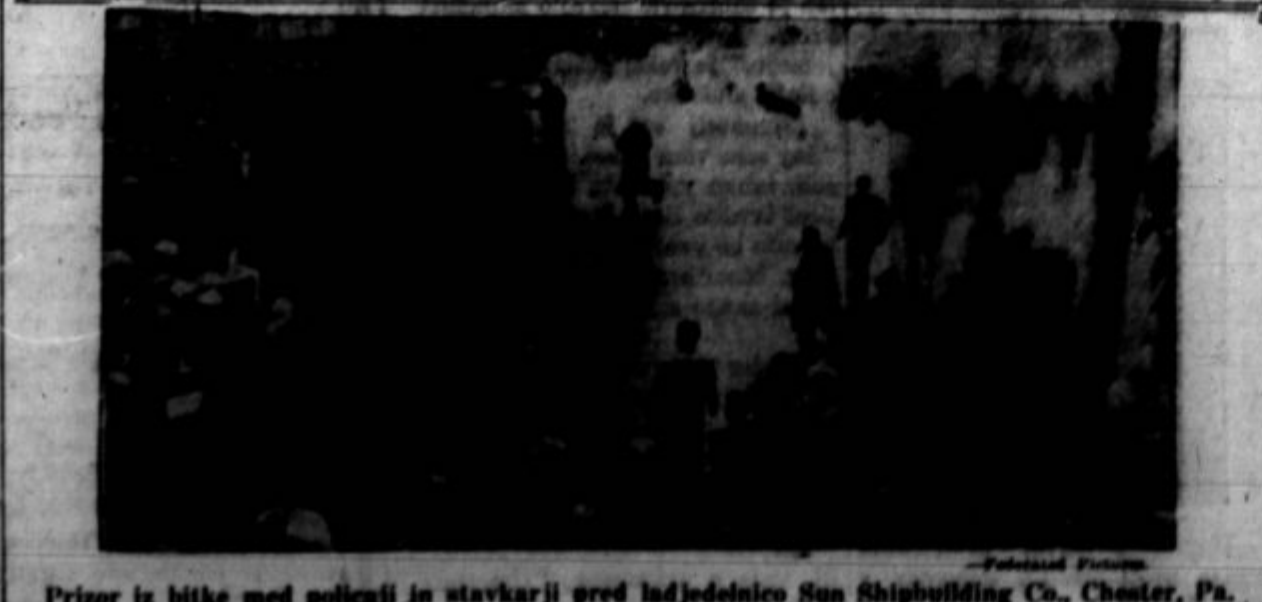
Oni dan je nad pristanišče navadilo 50 "mož postavov." Pričeli so divjati kakor Francovi Maročani v Španiji. Nad povsem mirne stavkarje so se zapodili s plinskimi bombami in količki. Kmalu je bilo nad 150 ranjenih. Nekateri na tleh ležeče so osuvali in pretepili do nezvesti. Ko so ulico "počistili," so pričeli udirati v salone in druga poslopja ter razgnali vse. Ker nekaterim še tega ni bilo dovolj, so iz ambulance potegnili ranjence ter jih ponovno pričeli pretepati. Osemnajst je bilo odpeljanih v bolnišnico, drugi so se šli zdraviti na domove.

Proti šestim rednim in enemu posebnemu policaju so unijaki odvetniki vložili tožbo. Gilbert Meis, predsednik obmorske federacije Mehliškega zaliva, je ožigal policijo radi njene podivjanosti. Sličijo je storili tudi prej omenjeni list.

V pristaniščih Mehliškega zaliva je bilo zadnje tedne aretiranih stotine stavkajočih mornarjev. Za boljše protekcijo svojih interesov so se vse mornarske in pristaniščne unije združile v obmorski federaciji po zgledu mornarjev in pristanišnikov na zapadni obali. Mornarji so pričeli čistiti tudi reakcionarne uradnike krajevnih unij z odpadnimi volitvami. Revoltirajo proti obema gospodarjema, proti konservativnemu in raketirskemu vodstvu in proti paroplovnim družbam.

Jeklarški delavci zahtevajo akcijo

Chicago. — Delavski svet, ki reprezentira jeklarске delavce v jeklarni Carnegie-Illinois Steel Co., je pozval federalni delavski department, naj takoj reši zadevo Geo. Pattersona, njihovega reprezentanta, ki ga je kompanija odslovila zaradi unijaskih aktivnosti. To se je zgodilo v septembru preteklega leta in delavski department je bil takoj obveščen, toda doslej še ni podvzel nobene akcije.

Prizor iz bitke med policaji in stavkarji pred ladjedelnico Sun Shipbuilding Co., Chester, Pa.

KRIŠTOF DIMAČ

Special JACK LONDON. — In angleščine prevedel FRANCE MAGAJNA

Napol trdi, a nepoškodovani so se rešili, toda svezjen z moko, ki ga je nosil McCan, je ostal v snegu pokopan globoko dol, tako da niso mogli več do njega. Komaj so se bili namreč rešili iz prvega plazu, je za njim prigrmel drugi in moka je bila izgubljena. Odtedaj se Labiskwee ni več ozirala na McCana, dasi ni bil ta kriv nesreče. Dimač je vedel, da se deklica samo zato ne ozre, ker bi jo sicer zgrabila silovita jeza in jo prignala do uboja.

Bilo je zjutraj. V zraku je vladala popolna tišina; nad njimi se je razpenjala čista modrina neba in v snegu se odbijajoča solčna svetloba jih je kar slepila. Kakor trudne prikazni v mrtvem svetu so se pomikali naprej. Pot je vodila navzgor po dolgi, široki položni strmini snežne skorje. Noben vetrni ni motil te tišine ledu in snega. Na stotine milj oddaljeni vrhovi gora so bili v kristalno čistem ozračju tako jasni, kakor da so komaj pet milj oddaljeni od njih.

"Nekaj se bo zgodilo," je šepetala Labiskwee. "Ali ne čutiš—taka, tam, povsod? Vse je tako čudno?"

"Čutim neki hlad, ki ni od mraza," je odgovoril Dimač. "Pa tudi od gladi ni."

"V glavi je, v srcu je," je rekla deklica razburjeno. "Tako ga jaz čutim."

"Od čutov to ni," je sklepal Dimač. "Zbada me ko led. To prihaja od zunaj. To je mraz mojih živcev."

Cetrt ure kasneje so postali, da se oddahnejo. "Oddaljenih vrhov ne vidim več," je rekel Dimač.

"Zrak postaja gost in težek," je dejala Labiskwee. "S težavo ga diham."

"Tri solca so," je hripavo mrmral McCan in se, opirajoč se na svojo palico, obrnil.

In res, na vsaki strani pravega solca je sijalo še prividno solnce.

"Pet jih je," je rekla Labiskwee, in ko so se ozrli kvišku, so videli, da se tvorijo nova solca, ki so jim vid jemala.

"Sveta nebesa!" je klical McCan v smrtnem strahu. "Vse nebo je polno solca."

In to je bilo res. Naj so se ozrli kamorkoli, povsod so se tvorila nova solca. Neznosen svet gorečega neba jih je slepil, da niso mogli več gledati.

McCan je od presenečenja in nenadnih bolečin kar zalajal. "Pičen sem!" je vzkliknil in znova zatulil kot volk.

Potem je kriknila Labiskwee in tedaj je tudi Dimač začutil na svojem licu bodljaj, tako mrzel, da je žgal kakor jedkovina. Spomnil se je, kako je, plavajoč v slanim morju, bil opečen od strupenih vlaken portugalskih bojnih ladij. Občutek je bil tako aličen, da si je kar nezavedno obrašal lice, hoteč odstraniti pekočo snov, ki je ni bilo.

Tedaj je počil strel, čudno zamolkel. Spodaj na strmini so bili mladi loveci, ki so, stoječ na skijih, začeli streljati nanje.

"Na tla!" je ukazoval Dimač. "Plezajmo proti vrhu, hitro! Takoj bomo preko roba. Oni so četrt milje pod nami in ko se obrnemo po drugi strani navzdol, bomo takoj nekoliko milj pred njimi."

Narazen drug od drugega so se vrgli na tla in plazili navzgor, ves čas zbudani od pekočih, nevidnih bodljev ozračja. Zamolkli strelji pušk so jim čudno odmevali v ušesih.

"Hvala Bogu," je hropel šepetala Dimač deklica, da so štiri puške muškete in samo ena vinčestrovka. Razen tega jim ta solca kvarijo cilj. Oči jih varajo. Krogle frče sto čevljev proč od nas."

"Njihovo streljanje izraža jezo mojega očeta," je rekla Labiskwee. "Ukazal jim je, da naj streljajo na nas brez usmiljenja."

"Kako čuden je tvoj glas," je dejal Dimač. "Zdi se mi, kakor da prihaja odnekod daleč."

"Saj vam tudi zdaj ne verjamem. Moškim verjamem prav malo, vam pa sploh ne."

"Zakaj pa prav meni ne? Bodi te prepričani, da vas resnično ljubim."

"Ljubite me? Prav, dokazite to! Dajte mi neizpodbiten dokaz ljubezni, in potem vam bom verjela."

"Prav. Nekaj mi pa le lahko poveste: kako prav za prav mislite?"

"Nikakor bi od vas ne zahtevala dokaza, če..."

Kdo drug bi bil morda a tem odgovorom zadovoljen in bi bil zelo srečen. Jaz pa sovražim negotovost, zavičevanje in polovičarstvo. Zato sem bil razočaran. Odločil sem se celo, da bom poizkusil svojo brezupno ljubezen zatreti, da se bom poizkusil izogibati temu dekletu in ga pozabiti.

Toda neki večer v predpustu sem se pri neki družini spet srečal z njo. Ze v predsojbu mi je prišla naproti in me pozdravila s svojim ljubkim nasmeškom. Nisem se mogel otresti občutka, da je brez arca in da se hoče iz mene norčevati.

Umaknil sem se v majhen salon se vleknil v globok naslonjaki.

"Zakrij si usta!" je nenadoma vzkliknila Labiskwee. "Ne govori. Jaz vem, kaj je. Zakrij si usta z rokavom, tako, in ne govori!"

McCan je prvi padel in se le s težavo zopet spravil pokonci. Nato so padali na tla vsi trije. Vstajali so, padali in se plazili naprej, dokler niso dosegli vrha. Volja je premagala odpor mišic. Niso vedeli, kaj jim je. Kakor težka mora je ležalo nekaj na njih telesih in jih tiščalo k tlom, oviraje jim gibanje. Na vrhu roba so se ozrli nazaj in opazili zasledovavce, ki so padaje in spotikaje se plezali navzgor za njimi.

"Nikdar ne bodo dospeli do sem," je rekla Labiskwee. "To je—bela smrt. Poznam jo, čeprav je še nisem videla. Slišala sem stare moše, ki so pripovedovali o njej. Kmalu bo prišla megla—take vrste megla, kakršne nisi še nikdar videl. Prav nič ni podobna navadni megli. Le malo jih je videlo tako meglo in ostalo živih."

Iz ust McCana so prišli hripavi in hropečni glasovi, kakor da bi ga kdo davil.

"Imej usta zakrita," je ukazal Dimač.

Čudno svetlobno bliskanje okoli njih je povzročilo, da se je Dimač ozrl navzgor proti neštetim solncem. Solca so trepetala in se meglila. Zrak je bil poln mikroskopičnih ognjenih isker. Bliznji vrhovi so izginjali v čudni megli. Zasledovalci, ki so vztrajno prihajali bliže in bliže, so bili tudi že izginiti v tej megli. McCan se je zgrudil na tla in si, čepeč na svojih skijih, tiščal z rokami usta in oči.

"Vstani! Naprej," je ukazal Dimač. "Ne morem," je tožil oni.

Njegovo telo se je začelo gibati kakor nihalo. Dimač se mu je počasi bližal, kajti tudi njegove telesa se je prijel nek čudna lenoba, ki ga je tako težila, da se je komaj premikal. Vendar pa je z velikim zadovoljstvom ugotovil, da je glava še bistra. Le telo je bilo prizadeto.

"Pusti ga tam," je zamrmrala Labiskwee hripavo.

Toda Dimač je vtrajal. Posrečilo se mu je, spraviti irca na noge in ga kreniti v smer, kamor so imeli iti. Potem ga je potisnil naprej in McCan, ki je krmaril a svojo palico, je na skijih zdrčel po pobočju navzdol. Kmalu je izginit v demantnem blesku isker.

Dimač se je ozrl na Labiskwee. Na smehnila se je, edino, kar je še mogla storiti; komaj se je še držala pokonci. Pomignil ji je, naj zdrči. Deklica se mu je približala in drug poleg drugega v razdalji dvanajststotice čevljev—sta zdrčala navzdol skoki pikačo gostoto mrzečega ognja.

Naj je s palico zaviral, kolikor je hotel, njega je neso hitreje, ker je bil težji. In drčal je naprej sam z vratolomno naglico, ki se ni zmanjšala, dokler ni dospel do ledene ravnine. Tukaj je zavril in čakal, dokler ni dospela še Labiskwee, da sta potem skupaj drčala naprej, počasneje in počasneje, dokler nista obstala. Tista čudna lenost se ju je čimdalje bolj polajščala. Najsilovitejši napor volje ju ni premikal hitreje od polža. Pretekla sta McCana, ki je zopet čepel na svojih skijih, in Dimač ga je moral zbuditi s palico, ko ga je prešel.

"Zdaj se moramo ustaviti," je bolesto šepetala Labiskwee, "če ne, umremo. Pokriti se moramo—tako so pravili stari moše."

Ni se hotela muditi z odvezovanjem, ampak je kar z nožem odrezala vrvi svojega nahrbtnika. Dimač je sledil njenemu zgledu. Še en pogled na divjo smrtno meglo in lažna solca, in pokrila sta se s spalno kožuhovino ter se, tesno se objemaj, stisnila k tlom. Cutila sta, da se je nekdo spet odmaknil od njiju. Divja kletev, nato krčeviti kašelj. Vedela sta, da je to McCan, ki se je tudi zavil in stisnil k njima.

(Dolje prihodnjik.)

Stanley Hawks:

Tatica Almira

Spoznal sem jo bil nekega jesenskega dne na dirkalnišču. Njena nenavadna lepota me je vsega prevzela. Saj je bila res lepo, elegantno bitje v cvetu svojih osemnajstih let.

Dekle mi je čisto zmedlo glavo. Ali sem se res vanjo zaljubil? V mojih letih, kakor mlad učenček!

Slučajno sem jo nekoč srečal z najinimi skupnimi prijatelji v neki kavarni. Ko smo šli potem vsi skupaj na izprehod, se je meni posrečilo — ali pa se je nama posrečilo, saj ne vem —, da sva se ločila od drugih. In tu sem — Almira! razkril, da jo ljubim. Pogledala je, šegavo se mi je nasmešnila in me vprašala:

"Ljubite me? Oh, ali res? Od kdaj pa?"

"O, ne nortujte se, Almira! Saj veste, saj ste morali sami opaziti... že dolgo mesece..."

"Že dolgo mesece? In šele danes mi to povzate?"

"Nisem vam mogel takoj reči. Ne bi mi bili verjeli..."

tem... stopiti k meni, da boste vzeli nekaj, kar vam bom skrivaj izročila."

Cutil sem, kako mi je vsa kri zastala v žilah. Prestrašeno sem pogledal Almira, potem pa sem se potaknil kolikor moglo brez zadrege nasmešiti in sem prav tako hitro odvrnil:

"Razumel sem!"

Neznani občutek, ki ga z besedami ne morem opisati, me je vsega prevzel. Bilo je nekaj kakor strašna bolečina, hkratu pa tudi nekakšna slast! V tem trenutku sem občutil, h kakšnim neumnostim lahko zavede neizkušena človeka nora ljubezen.

Dekle se mi je a komaj opaznim priklokom zahvalilo. Stala je ob stolu in v njenih očeh sem bral že isti ponos in isto ravnodušnost kakor zmerom. Šele nekaj minut nato mi je mirno rekla:

"Kako dolgo se to vleče!"

"Nadzornik Smith je pač mož, ki gre vsaki stvari do dna!" je nekdo pripomnil.

Potem je nastala spet popolna tišina. Tišina, ki mi je bila nenavadno mučna, čedalje mučnejša.

Prišel je trenutek, ko sta Smith in gospodinja spet stopila v sobo. Srce mi je obupno razbijalo in biti sem moral bled kakor zid. Toda potlačil sem svoje razburjenje in z glasom, ki je hotel zveneti mirno, sem prosil, da me prvega preiščejo.

Nadzornik Smith se je smejal "moji vnemi", kakor je rekel, in me takoj preiskal. Ko je bilo preiskave konec, sem se umaknil nazaj. Stal sem zraven Almire...

Začutil sem dotik njene roke, ki mi je spustila v dlan majhen zavitek. Oprezo sem ga spustil v žep, da me ni mogel nihče videti. Potem sem se naslonil na steno in ostal mirno tam. Toda v glavi mi je kar bobnelo.

Preiskava med gosti je bila seveda brez uspeha. Izenada sem opazil, da se mi je Almira spet približala. Potem me je vprašala z glasom, ki mi je zvel čisto taje:

"Ali se vam še zmeraj zdi, da me ljubite?"

Izprva sem se pomišljal, potem pa sem dejal:

"Da, še zmerom. Prav tako kakor prej."

"Pa bi me zalic temu vzeli za ženo?"

"Takoj, če le hočete."

Po vročem pogledu, ki ga je uprla vame, sem šele doumel, kako neodoljiva, nad vsami človeškimi in prirodnimi zakoni vzvišena je moč ženske! Skoraj arečnega sem se čutil, skoraj ponosen sem bil na zločin, ki sem ga prikril.

Glasno klicanje me je zbudilo iz tega sanjarjenja. Nadzornik Smith in gospodinja sta prišla zmagoslavno v salon in povedala:

"Bisereno ovratnico smo dobili! Tudi krivca smo odkrili!"

Komaj sem mogel razumeti te besede in si ogledati mrliško blede obraz nekega sluga, ko me je prišla Almira za roko in me odvedla v salon. Potem mi je padla okoli vratu in mi šepnila:

"Tatica te obožuje! Zdaj imam dokaz tvoje ljubezni... zdaj ti verjamem!"

In te besede je potrdila z vročim poljubom.

Dodal bi le še to, da sem dobil v Almirenem zavitku zlat pratan in dva kosčka čokolade. Čokolado sem pojedel, pratan sem si nataknil na roko. Almira pa sem vzel za ženo.

—Poljudni Fotograf—

Harry Bridges, predsednik unije kristiančnih delavcev v San Franciscu.

John Dunky:

Dokaz

Policijski inšpektor Allan je razburjeno korakal po pisarni hotela "Imperial". Zraven njega je stal ravnatelj hotela, gospod Colgate.

"Zadeva je res nekoliko zamotana, gospod Colgate," je rekel inšpektor. "Okrađeni Amerikane stanuje v sobi številka 299, poleg je soba številka 301, številke 300 aploh ni, kakor ste mi pravili. Preglejte še enkrat vso reč. Amerikane je bil večeraj do triindvajsete s prijatelji v baru. Ko je davi ob šestih vstal, da bi odpotoval v Glasgow, je opazil, da mu je zmanjkalo 900 funtov in kreditno pismo za 4000 frankov. To ni malenkost! Ljudje so res nepredvidni! In njegov sosed, skrivnostni gospod MacPherson, je sredi ob dvajsetih najel sobo. Ali mi lahko pokažete njegovo prijavnico?"

Ravnatelj je izročil inšpektorju prijavnico.

"James MacPherson, reprezentant in glavni zastopnik trdke A. M. Torrena, anonimna družba, izdelki vseh vrst iz umetne svile, telefon Gutenberg 38-42-86, prihaja iz Londona," je glasno bral inšpektor. "Ali poznate to trdke, gospod Colgate? In gospoda MacPhersona tudi ne poznate? Po izjavah služinčadi ni mogel nihče drug priti v Amerikane sobo. No, bomo videli. Ali ga lahko pokličete v pisarno? Saj je že osem, zdaj je gotovo že vstal."

Gospod Colgate je zmajal z glavo in stopil k telefonu.

"Mister Pherson? Dobro jutro, gospod! Nerazumljiva tatvina — a, torej ste že slišali o tem — ali bi bili tako prijazni in bi dali policiji nekaj pojasnil? — Da? — Hvala za prijaznost..."

MacPherson je stal pri umivalniku in se bril, ko sta vstopila oba gospoda. Policijski inšpektor ga je prosil, naj oprosti, ker ga motita, toda tako tistinsvene tatvine še ni bilo v hotelu, in policija mora poizvedovati na vse strani. Torej — ali je gospod sredi ališal kak sumljiv ropot, saj je gospod v tem delu hotela edini gost, ki je bil ves večer v svoji sobi...

"Ne," je rekel gospod MacPherson, "nič sumljivega nisem opazil." Sploh si pa odločno prepoveduje kakršnakoli namigavanja, češ, da je bil edini gost v tem delu hotela, skoraj je videti, kakor bi njega sumili. Toda izvajal bo v takem primeru posledice. Še danes bo odpotoval, da, takoj! In povsod bo povedal, kako ravnajo z dobrimi gosti v hotelu "Imperialu". Nesramno da je tako sumničenje. Ze več let zastopa trgovino z umetno svilo, že l. 1912 je v tej stroki zastopal znamenito trdke Sam Stone in drug v Liverpoolu.

Gospoda sta se najljubneje opravičila, ko sta pregledala zastopnikove dokaze črno na belom. Nesporazum — in gospod MacPherson bo pozabil, neprijetni dogodke, kajne, in bo molčal in ne bo še danes odpotoval. ... Torej naj vendar oprosti!

"To bi vam bil lahko takoj povedal, gospod inšpektor," je govoril Colgate, ko sta se vračala v pisarno. "Tat navadno ne potuje z ogromnimi kovčgi vzorcev. Listine sva pregledala, torej vse je v redu. Gospod MacPherson tat! — to je vendar smešno, saj je pravi tip poštenega trgovskega potnika."

V pisarni je inšpektor Allan vprašal po telefonu v Pariz — javila se je trdka Torrens; Allan je zamrmral nekaj o napačni zvezi. "Poročila iz Pariza se ujemajo," je rekel resignirano in odločil služalko.

Ravnatelj se je nasmešnil: "Saj sem vam rekel. Če vas veseli, lahko vprašate še v Liverpool trdke Sam Stone in drug, ki vam bo prav tako potrdila, da je g. MacPherson že l. 1912 trgoval zanj z umetno svilo."

Zvečer se je zdelo gospe Allanovi, da je prišel pravi trenutek, in je povedala možičku svojo največjo željo, da bi si smela nabaviti novo večerno obleko iz crepe du china s čipkami.

Inšpektor je izjemoma privolil, toda s pripombo: "Umetna svila je prav tako dobra, ljuba

Daisy. Lahko jo naročim pri gospodu MacPhersonu, saj veš, moža sem danes po nedolžnem osumil. Dovolj skušenj ima v tej stroki, saj zastopa največje trdke. Ze l. 1912 je za Sam Stone razpečeval umetno svilo."

"Leta 1912, praviš? Ali ti je to sam povedal?" ga je prekinila žena.

"Seveda! Tudi listine je imel v redu!"

Pol ure pozneje so aretirali gospoda MacPhersona, ne da bi bili pri tem v hotelu zbujaali pozornost. Inšpektor je dal natančno preiskati sobo št. 301 in je našel ukradene predmete v dvojnem dnu kovčega za vzorce. Pozneje se je izkazalo, da je lastnik trdke A. M. Torrena samo ena oseba, to je brat prijetege tatu.

Inšpektor Allan je dobil nagrado petdesetih dolarjev. Nikdar več ne bo nikomur verjel, da je že l. 1912 prodajal umetno svilo...

Gospod MacPherson pa še zdaj v ječi premišljuje, kdaj so začeli izdelovati umetno svilo.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

Novi angleški kralj Jurij VI.

Listen to the Yugoslav Radio Hour of PALANDECH'S TRAVEL BUREAU AND FOREIGN EXCHANGE

Station WWAE. Every Sunday 1 to 2 536 S. Clark St., Chicago. — Har. 3006

PETEK, 8. JANUARJA

Ne bodite sužnji neprebave

TRINER'S ELIXIR OF BITTER WINE

Zelodčno zdravilo iskreno priporočano

Pišite po brezplačen vzorec

Triner's Bitter Wine Co. 544 S. Wells St., Chicago, Ill.

Send me a free sample.

Name

Address

Ne bodite sužnji neprebave

TRINER'S ELIXIR OF BITTER WINE

Zelodčno zdravilo iskreno priporočano

Pišite po brezplačen vzorec

Triner's Bitter Wine Co. 544 S. Wells St., Chicago, Ill.

Send me a free sample.

Name

Address

Ne bodite sužnji neprebave

TRINER'S ELIXIR OF BITTER WINE

Zelodčno zdravilo iskreno priporočano

Pišite po brezplačen vzorec

Triner's Bitter Wine Co. 544 S. Wells St., Chicago, Ill.

Send me a free sample.

Name

Address

Ne bodite sužnji neprebave

TRINER'S ELIXIR OF BITTER WINE

Zelodčno zdravilo iskreno priporočano

Pišite po brezplačen vzorec

Triner's Bitter Wine Co. 544 S. Wells St., Chicago, Ill.

Send me a free sample.

Name

Address

Ne bodite sužnji neprebave

TRINER'S ELIXIR OF BITTER WINE

Zelodčno zdravilo iskreno priporočano

Pišite po brezplačen vzorec

Triner's Bitter Wine Co. 544 S. Wells St., Chicago, Ill.

Send me a free sample.

Name

Address